УДК 517.944
ББК 22.161.62

І.В. Буртняк, Г.П. Малицька

ПРО СТАБІЛІЗАЦІЮ РОЗВ'ЯЗКІВ ЗАДАЧІ КОШІ ДЛЯ ОДНОГО КЛАСУ УЛЬТРАПАРАБОЛІЧНИХ РІВНЯНЬ

Розглянуто стабілізацію інтеграла Пуассона для рівнянь Колмогорова, що мають три групи змінних, за якими є виродження параболічності.

Ключові слова: *фундаментальний розв'язок, ультрапараболічне рівняння, задача Коші.*

Одержані результати узагальнюють результати робіт [1; 2] і можуть бути застосовані в теорії стохастичних процесів.

Позначення $n \ge m_1 \ge m_2 \ge m_3$, n, m_1, m_2, m_3 – натуральні числа.

$$N_1 = n + 3m_1 + 5m_2 + 7m_3, \quad X = (x, y) \in R^N, \quad N = n + m_1 + m_2 + m_3,$$

$$x = (x_1, x_2, x_3, \dots, x_n) \in R^n, \quad y = (y_1, y_2, y_3), \quad y_1 = (y_{11}, y_{12}, \dots, y_{1m_1}) \in R^{m_1},$$

$$y_2 = (y_{21}, y_{22}, y_{23}, \dots, y_{2m_2}) \in R^{m_2}, \ y_3 = (y_{31}, y_{32}, y_{33}, \dots, y_{3m_3}) \in R^{m_3},$$

$$x^{(k)} = (x_1, x_2, \dots, x_{m_k}),\ k = 1,2,3, \quad y_1^{(k)} = (y_{11}, y_{12}, y_{13}, \dots, y_{1m_k}),\ k = 1,2, \ y_2^{(3)} = (y_{21}, y_{22}, \dots, y_{2m_3}).$$

Розглянемо задачу Коші

$$\frac{\partial u(t,x)}{\partial t} - \sum_{j=1}^{m_1} x_j \frac{\partial u(t,X)}{\partial y_{1j}} - \sum_{j=1}^{m_2} y_{1j} \frac{\partial u(t,X)}{\partial y_{2j}} - \sum_{j=1}^{m_3} y_{2j} \frac{\partial u(t,X)}{\partial y_{3j}} = a \sum_{k=1}^{n} \frac{\partial^2 u(t,X)}{\partial x_k^2}, \quad a > 0, \tag{1}$$

$$u(t,X)\big|_{t=0} = u_0(X), \tag{2}$$

де $u_0(X)$ – вимірна, обмежена функція в R^N.

Фундаментальний розв'язок (1) – (2) має вигляд [3]:

$$Z(t,X;\tau,\Xi) = (12)^{\frac{m_1}{2}} (720)^{\frac{m_2}{2}} (25200)^{\frac{m_3}{2}} (4\pi a)^{-\frac{N}{2}} (t-\tau)^{-\frac{N_1}{2}} \exp\left\{-\frac{1}{a}\rho(t,X;\tau,\Xi)\right\},$$

де

$$\rho(t,X;\tau,\Xi) = |x-\xi|^2 (t-\tau)^{-1} 4^{-1} + 3(t-\tau)^{-3} \left|y_1 - \eta_1 + (x^{(1)} + \xi^{(1)})(t-\tau)2^{-1}\right|^2 +$$

$$+180(t-\tau)^{-5} \left|y_2 - \eta_2 + (y_1^{(1)} + \eta_1^{(1)})(t-\tau)2^{-1} + (x^{(2)} - \xi^{(2)})(t-\tau)^2 12^{-1}\right|^2 +$$

$$+6300(t-\tau)^{-7} \Big|y_3 - \eta_3 + (y_2^{(3)} + \eta_2^{(3)})(t-\tau)2^{-1} + (y_1^{(3)} - \eta_1^{(3)})(t-\tau)^2 10^{-1} +$$

$$+(x^{(3)} + \xi^{(3)})(t-\tau)^3 120^{-1}\Big|^2,$$

$$\Xi = (\xi, \eta),\ \xi \in R^n,\ \eta \in R^{m_1+m_2+m_3},\ \eta_i \in R^{m_i},\ i = 1, 2, 3.$$

$\rho(t,X;0,\Xi) = r^2$ – сімейство поверхонь рівня фундаментального розв'язку задачі (1), (2). Через $F_{r,t}^{X_0}$ позначимо тіло, обмежене еліпсоїдом

$$\rho(t,X_0;0,\Xi) = r^2, \tag{3}$$

де Ξ – змінна точка, υ_N – об'єм тіла, обмеженого поверхнею:

$$|\xi|^2 + \left|\eta_1 - \sqrt{3}\xi^{(1)}\right|^2 + \left|\eta_2 - \sqrt{15}\eta_1^{(2)} - \sqrt{5}\xi^{(2)}\right|^2 +$$

$$+\left|\eta_3 - 2^{-1}\sqrt{35}\eta_2^{(3)} + \sqrt{21}\eta_1^{(3)} + 2^{-1}\sqrt{7}\xi^{(3)}\right|^2 = 1.$$

Нехай $M_t^X(r)$ – середнє значення $u_0(X)$ по тілу $F_{r,t}^X$, обмеженому поверхнею (3).

Означення 1. Функція $u_0(X)$ має граничне середнє $M^X(r)$ по тілах $F_{r,t}^X$ при $t \to \infty$, якщо існує $\lim\limits_{t\to\infty} M_t^X(r) = M^X(r)$.

Точкова стабілізація інтеграла Пуассона для задачі Коші (1), (2). За аналогією до параболічних рівнянь, розв'язок задачі Коші (1), (2)

$$u(t,X)=\int_{R^N} Z(t,X;0,\Xi)u_0(\Xi)d\Xi \qquad (4)$$

назвемо інтегралом Пуассона задачі Коші (1), (2).

Теорема 1. *Якщо* $u_0(X)$ *має граничне середнє по еліпсоїдах* $F_{r,t}^X$, *то інтеграл Пуассона* (4) *стабілізується (прямує при* $t\to+\infty$*) до числа*

$$\ell=(2\pi a)^{-\frac{N}{2}}\upsilon_N\int_0^{+\infty} r^{N+1}e^{-r^2}\mathrm{M}^X(r)dr .$$

Доведення. Розглянемо інтеграл Пуассона для рівняння (1) і введемо заміну змінних інтегрування

$$x-\xi=-2\sqrt{at}\alpha ,$$

$$y_1-\eta_1+x^{(1)}t=-\frac{\sqrt{t^3a}\beta_1}{\sqrt{3}},$$

$$y_2-\eta_2+y_1^{(2)}t+\frac{x^{(2)}t^2}{2}=-\frac{\sqrt{t^5a}\beta_2}{6\sqrt{5}},$$

$$y_3-\eta_3+\frac{y_1^{(3)}t}{2}+y_2^{(3)}t^2+\frac{x^{(3)}t^3}{6}=-\frac{\sqrt{t^7a}\beta_3}{30\sqrt{7}} .$$

Тоді (4) матиме вигляд:

$$u(t,X)=\pi^{-\frac{N}{2}}\int_{R^N}\exp\left\{-|\alpha|^2-\left|\beta_1-\sqrt{3}\alpha^{(1)}\right|^2-\left|\beta_2-\sqrt{15}\beta_1^{(2)}-\sqrt{5}\alpha^{(2)}\right|^2-\right.$$

$$\left.-\left|\beta_3-\sqrt{35}\beta_2^{(3)}2^{-1}+\sqrt{21}\beta_1^{(3)}+\sqrt{7}\alpha^{(3)}2^{-1}\right|^2\right\}u_0(t,x+2\sqrt{at}\alpha,y_1+x^{(1)}t+$$

$$+\frac{\sqrt{at^3}\beta_1}{\sqrt{3}}+x^{(2)}t^2 2^{-1}+\frac{\sqrt{at^5}\beta_2}{6\sqrt{5}},y_3+y_2^{(3)}t+x^{(3)}t^3 6^{-1}+2^{-1}y_1^{(3)}t^2+\frac{\sqrt{at^7}\beta_3}{30\sqrt{7}})d\mathrm{E}, \qquad (5)$$

$$\mathrm{E}=(\alpha,\beta),\ \beta=(\beta_1,\beta_2,\beta_3),\ \mathrm{E}\in R^N .$$

Розглянемо додатно визначену квадратичну форму:

$$|\alpha|^2+\left|\beta_1-\sqrt{3}\alpha^{(1)}\right|^2+\left|\beta_2-\sqrt{15}\beta_1^{(2)}-\sqrt{5}\alpha^{(2)}\right|^2+$$

$$+\left|\beta_3+\sqrt{21}\beta_1^{(3)}-\sqrt{35}\beta_2^{(2)}2^{-1}+\sqrt{7}\alpha^{(3)}2^{-1}\right|^2=\sum_{(i,j,k,s)}c_{ijks}\alpha^i\beta_1^j\beta_2^k\beta_3^s , \qquad (6)$$

де $(i,j,k,s)=|i|+|j|+|k|+|s|=2$,

$$\sum_{(i,j,k,s)}c_{ijks}\alpha^i\beta_1^j\beta_2^k\beta_3^s=r^2 .$$

В інтегралі (5) перейдемо до нових змінних інтегрування:

$$\left.\begin{array}{l}\alpha_1=r\Phi(\Psi)\cos\Psi_1\\ \alpha_2=r\Phi(\Psi)\sin\Psi_1\cos\Psi_2\\ \dots\\ \beta_{3m_3}=r\Phi(\Psi)\sin\Psi_1\sin\Psi_2\dots\sin\Psi_{N-1}\end{array}\right| , \qquad (7)$$

де $\Psi=(\Psi_1,\Psi_2,\dots,\Psi_{N-1})$, $0\le r<+\infty$, $0\le\Psi_j\le\pi$, $j=1,2,\dots,N-2$, $0\le\Psi_{N-1}\le 2\pi$.

Функція $\Phi(\Psi)$ визначається рівністю:

$$\Phi^2(\Psi)\sum_{(i,j,k,s)}c_{ijks}\alpha'^i\beta_1'^j\beta_2'^k\beta_3'^s=1,$$

з $\alpha_1'=\cos\Psi_1$, $\alpha_2'=\sin\Psi_1\cos\Psi_2,\dots$, $\beta_{3m_3}'=\sin\Psi_1\sin\Psi_2\dots\sin\Psi_{N-1}$. Якобіан перетворення (7) $J=r^{N-1}J_1$,

$$J_1=\Phi^N(\Psi)\sin^{N-2}\Psi_1\sin^{N-3}\Psi_2\dots\sin\Psi_{N-2} .$$

Позначимо через

$$u_0(t,r,\Psi,X)=u_0\Big(2r\sqrt{at}\Phi(\Psi)\cos\Psi_1+x_1,\ldots r\sqrt{at^3}(30\sqrt{7})^{-1}\times$$
$$\times\Phi(\Psi)\sin\Psi_1\ldots\cos\Psi_{n+1}+y_{11}+x_1t,\ldots,$$
$$r\sqrt{at^5}(6\sqrt{5})^{-1}\Phi(\Psi)\sin\Psi_1\ldots\cos\Psi_{n+m_1+1}+y_{21}+y_{11}t+2^{-1}x_1t^2,\ldots,$$
$$r\sqrt{at^7}(30\sqrt{7})^{-1}\Phi(\Psi')\sin\Psi_1\ldots\sin\Psi'_{N-1}+y_{3m_3}+y_{2m_3}t+2^{-1}y_{1m_3}t^2+6^{-1}x_{m_3}t^3\Big).$$

Тоді:

$$u(t,X)=\pi^{-\frac{N}{2}}\int\limits_0^{+\infty}e^{-r^2}r^{N-1}\int\limits_{\Sigma_1}u_0(t,r,\Psi,X)J_1d\Psi=$$
$$=\pi^{-\frac{N}{2}}\int\limits_0^{+\infty}e^{-r^2}\int\limits_0^{r}\rho^{N-1}d\rho\int\limits_{\Sigma_1}u_0(t,\rho,\Psi,X)J_1d\Psi dr=$$
$$=2\pi^{-\frac{N}{2}}\int\limits_0^{+\infty}re^{-r^2}\int\limits_0^{r}\rho^{N-1}d\rho\int\limits_{\Sigma_1}u_0(t,\rho,\Psi,X)J_1d\Psi dr,$$

де Σ_1 – одинична сфера в R^N.

Виділимо $\mathrm{M}_t^X(r)$:

$$u(t,X)=2\pi^{-\frac{N}{2}}\upsilon_N\int\limits_0^{+\infty}r^{N+1}e^{-r^2}(r^N\upsilon_N)^{-1}\int\limits_0^{r}\rho^{N-1}d\rho\int\limits_{\Sigma_1}u_0(t,\rho,\Psi,X)J_1d\Psi dr=$$
$$=2\pi^{-\frac{N}{2}}\upsilon_N\int\limits_0^{+\infty}r^{N+1}e^{-r^2}\mathrm{M}_t^X(r)dr. \qquad (8)$$

Залишається здійснити граничний перехід під знаком інтеграла (8) при $t\to+\infty$. Це можна зробити на основі теореми Лебега, оскільки існує граничне середнє, а з обмеженості $u_0(X)$ безпосередньо випливає рівномірна (по t) обмеженість $\mathrm{M}_t^X(r)$.

Зауважимо, що досить вимагати існування граничного середнього в деякій фіксованій точці X_1, із цього вже безпосередньо випливає існування граничного середнього в будь-якій точці X і факт стабілізації на кожному компакті.

Теорема 2. *Якщо* $u_0(X)\ge 0$, *то для стабілізації інтеграла Пуассона* (4) *до нуля необхідно й досить, щоб* $u_0(X)$ *мала граничне середнє* $\mathrm{M}^X(r)$, *майже скрізь рівне нулю.*

Доведення. Достатність випливає з теореми 1. Покажемо, що зі стабілізації (4) до 0 випливає існування нульового граничного середнього по $F_{r,t}^X$.

$$\mathrm{M}_t^X(r)=\frac{1}{mesF_{r,t}^X}\int\limits_{F_{r,t}^X}u_0(\Xi)d\Xi\le$$
$$\le ct^{-\frac{N_1}{6}}\int\limits_{R^N}\exp\left\{-\rho(t^{\frac{1}{3}},X,0,\Xi)\right\}u_0(\Xi)d\Xi=c_1u(t^{\frac{1}{3}},X),\ c,c_1>0. \qquad (9)$$

У нерівності (9) $mesF_{r,t}^X$ замінено об'ємом куба зі стороною $t^{\frac{1}{6}}$, який міститься в $F_{r,t}^X$. Оскільки $u(t,X)\to 0$ при $t\to\infty$, із (9) випливає, що $\mathrm{M}_{r,t}^X\to 0$ при $t\to\infty$ для будь-якого r. Теорема доведена.

При $n=m_1$, $n_2=m_3=0$ одержимо теореми з [1].

Рівномірна стабілізація інтеграла Пуассона. Розглянемо задачу Коші для рівняння порядку $2b$ по змінних x:

$$(D_t-(x^{(1)},D_{y_1})-(y_1^{(2)},D_{y_2})-(y_2^{(3)},D_{y_3})-\sum_{|k|=2b}a_kD_x^k)u=0, \qquad (10)$$

де $D_t - \sum_{|k|=2b} a_k D_x^k$ – параболічний за Петровським оператор із сталими коефіцієнтами, $0<b$.

Фундаментальний розв'язок задачі Коші (10), (2) задовольняє нерівності [2]:

$$\left|D_{y_1}^i D_{y_2}^j D_{y_3}^s D_x^k Z(t,X;\tau,\Xi)\right| \le c(t-\tau)^{-\frac{N_2}{2b}} \exp\{-\rho_1(t,X;\tau,\Xi)\}, \qquad (11)$$

де $N_2 = |k| + n + (2b+1)(m_1+|i|) + (4b+1)(m_2+|j|) + (6b+1)(m_3+|s|)$.

$$\rho_1(t,X.\tau,\Xi) = \left(|x-\xi|(t-\tau)^{-\frac{1}{2b}}\right)^q + \left(\left|y_1-\eta_1+x^{(1)}(t-\tau)\right|(t-\tau)^{-\frac{(2b+1)}{2b}}\right)^q +$$

$$+\left(\left|y_2-\eta_2+y_1^{(2)}(t-\tau)+\frac{x^{(2)}(t-\tau)^2}{2}\right|(t-\tau)^{-\frac{(4b+1)}{2b}}\right)^q$$

$$+\left(\left|y_3-\eta_3+y_2^{(3)}(t-\tau)+\frac{y_1^{(3)}(t-\tau)^2}{2}+\frac{1}{6}(t-\tau)^3x^{(3)}\right|(t-\tau)^{-\frac{6b+1}{2b}}\right)^q, \quad q=\frac{2b}{2b-1}.$$

Нехай $u_0(X)$ має граничне середнє

$$\lim_{\substack{b_1\to\infty \\ \dots \\ b_N\to+\infty}} \frac{1}{2^{2N}\prod_{s=1}^{N} b_s}\int_{-b_1}^{b_1}\dots\int_{-b_N}^{b_N} u_0(\Xi)d\Xi = \ell, \qquad (12)$$

де $b_j \to \infty, j=1,\dots,N$, незалежно одне від одного.

Теорема 3. *Для того, щоб інтеграл Пуассона рівняння* (10) *рівномірно стабілізувався до* ℓ *при* $t\to\infty$, *необхідно й досить, щоб* $u_0(X)$ *мала граничне середнє, рівне* ℓ.

Доведення. Нехай $u_0(X)$ має рівномірне граничне середнє, рівне 0. Це означає, що для будь-якого $\varepsilon>0$ знайдеться $b_0(\varepsilon)$, що при всіх $b_j > b_0(\varepsilon)$ і при будь-якому X:

$$\left|\frac{1}{2^{2N}\prod_{j}^{N} b_j}\int_{-b_1+x_{11}}^{b_1+x_{11}}\dots\int_{-b_N+y_{3m_3}}^{b_N+y_{3m_3}} u_0(\Xi)d\Xi\right| < \varepsilon.$$

Звідси випливає, що $u_0(X)$ має кутові граничні середні рівні 0.

В інтегралі Пуассона зробимо заміну змінних:

$$x-\xi = -\xi' t^{\frac{1}{2b}},$$

$$y_1-\eta_1+x^{(1)}t = -\eta_1' t^{\frac{2b+1}{2b}},$$

$$y_2-\eta_2+y_1^{(2)}t+\frac{x^{(2)}t^2}{2} = -\eta_2' t^{\frac{4b+1}{2b}},$$

$$y_3-\eta_3+y_2^{(3)}t+\frac{y_1^{(3)}t^2}{2}+\frac{x^{(3)}t^3}{6} = -\eta_3' t^{\frac{6b+1}{2b}},$$

тоді одержимо:

$$u(t,X) = t^{\frac{N_3}{2b}}\int_{R^N} Z^*(t,X;0,\Xi')u_0(x+\xi' t^{\frac{1}{2b}}, y_1+x^{(1)}t+\eta_1' t^{\frac{2b+1}{2b}},$$

$$y_2+y_1^{(2)}t+\frac{x^{(2)}t^2}{2}+\eta_2' t^{\frac{4b+1}{2b}}, y_3+y_2^{(3)}t+\frac{y_1^{(3)}t^2}{2}+\frac{x^{(3)}t^3}{6}+\eta_3' t^{\frac{6b+1}{2b}})d\Xi,$$

де $Z^*(t,X;0,\Xi')$ – фундаментальний розв'язок задачі Коші (10), (2) в нових змінних.

$$N_3 = n+(2b+1)m_1+(4b+1)m_2+(6b+1)m_3,$$

або

$$u(t,X)=t^{\frac{N_2}{2b}}\int_{R^N} Z^*(t,X;0,\Xi)\frac{\partial^N}{\partial\xi_1\ldots\partial\eta_{3m_3}}\int_0^{\xi_1}\ldots\int_0^{\eta_{3m_3}} u_0(x+t^{1/2b}\xi',y_1+x^{(1)}t+$$

$$+\eta_1' t^{\frac{2b+1}{2b}},y_2+y_1^{(2)}t+\frac{x^{(2)}t^2}{2}+\eta_2' t^{\frac{4b+1}{2b}},y_3+y_2^{(3)}t+\frac{y_1^{(3)}t^2}{2}+\frac{x^{(3)}t^3}{6}+\eta_3' t^{\frac{6b+1}{2b}})d\Xi' d\Xi .$$

Проінтегрувавши частинами, матимемо:

$$u(t,X)=(-1)^N t^{\frac{N_2}{2b}}\int_{R^N}\frac{\partial^N Z^*(t,X;0,\Xi')}{\partial\xi_1\ldots\partial\eta_{3m_3}}\int_0^{\xi_1}\ldots\int_0^{\eta_{3m_3}} u_0\times$$

$$\times\left(x+\xi' t^{\frac{1}{2b}},\ldots,y_{3m_3}+y_{2m_3}t+y_{1m_3}\frac{t^2}{2}+\frac{1}{6}x_{m_3}t^3-\eta_{3m_3}' t^{\frac{6b+1}{2b}}\right)d\Xi' d\Xi=\mathrm{I}_1+\mathrm{I}_2+\mathrm{I}_3 . \quad (13)$$

Інтеграл (13) розіб'ємо на інтеграли:

I_1 – інтеграл по ділянці, для якої виконується хоч одна з нерівностей:

$$|\xi_s|>B_s,\ |\eta_{ij}|>B_{ij},\ s=1,\ldots,n,\ i=1,2,3,\ j=1,\ldots,m_i .$$

I_2 – інтеграл по ділянці:

$$\left\{0<h_s\le|\xi_s|\le B_s, 0<h_{ij}\le|\eta_{ij}|\le B_{ij}\right\}.$$

I_3 – інтеграл по ділянці:

$$|\xi_s|\le h_s,\ |\eta_{ij}|\le h_{ij} .$$

Оскільки

$$\left|\frac{\partial^N Z^*(t,X;0,\Xi)}{\partial\xi_1\ldots\partial\eta_{3m_3}}\right|\le c_N t^{-\frac{N_1}{2b}}\exp\left\{-c|\Xi|^q\right\}, \quad (14)$$

з оцінки (14) випливає, що можна вибрати досить великі B_s, B_{ij} і досить малі h_s, h_{ij}, залежні тільки від ε, щоб для всіх X і t: $|\mathrm{I}_1|<\frac{\varepsilon}{3}$, $|\mathrm{I}_3|<\frac{\varepsilon}{3}$.

Перейдемо до оцінки I_2. Позначимо

$$g_t(\Xi)=\int_0^{\xi_1}\ldots\int_0^{\eta_{3m_3}} u_0\left(x+\xi' t^{\frac{1}{2b}},\ldots,y_3+y_2^{(3)}t+\frac{y_1^{(3)}t^2}{2}+\frac{x^{(3)}t^3}{6}+\eta_3' t^{\frac{6b+1}{2b}}\right)d\Xi .$$

Зробивши заміну змінних:

$$x+t^{\frac{1}{2b}}\xi'=a,\ y_1+x^{(1)}t+\eta_1' t^{\frac{2b+1}{2b}}=\alpha_1,\ y_2+y_1^{(2)}t+\frac{x^{(2)}t^2}{2}+\eta_2' t^{\frac{4b+1}{2b}}=\alpha_2,$$

$$y_3+y_2^{(3)}t+\frac{y_1^{(3)}t^2}{2}+\frac{x^{(3)}t^3}{6}+\eta_3' t^{\frac{6b+1}{2b}}=\alpha_3,$$

$g_t(\Xi)$ запишемо у вигляді

$$g_t(\Xi)=t^{-\frac{N_1}{2b}}\int_{x_{11}}^{x_{11}+\xi_{11}t^{\frac{1}{2b}}}\ldots\int_{y_{3m_3}+y_{2m_3}t+y_{1m_3}\frac{t^2}{2}+\frac{1}{6}x_{m_3}t^3}^{y_{3m_3}+y_{2m_3}t+y_{1m_3}\frac{t^2}{2}+\frac{1}{6}x_{m_3}t^3+\eta_{3m_3}t^{\frac{6b+1}{2b}}} u_0(A)dA .$$

Оскільки $u_0(X)$ має кутові граничні середні, то для будь-яких

$$X,|X|\le K,\ t>\mathrm{N}_0,\ |g_t(\Xi)|(\xi_{11}\cdot\ldots\cdot\eta_{3m_3})^{-1}<\delta ,$$

візьмемо

$$\delta=C_N^{-1}\frac{\varepsilon}{3}\left(\prod_{s=1}^{n}B_s\prod_{i,j}B_{ij}\int_{R^N}\exp\left\{-c_0|A|^q\right\}dA\right)^{-1},$$

тому $|\mathrm{I}_2|\le\frac{\varepsilon}{3}$, а $|u(t,X)|<\varepsilon$.

Необхідність. Доведення від супротивного. Нехай

$$u(t,X)=\int_{R^N} Z(t,X;0,\Xi)d\Xi \underset{t\to\infty}{\to} 0$$

рівномірно по X, а початкова функція $u_0(X)$ не має рівномірного граничного середнього (12), де $\ell=0$. Це означає, що знайдеться таке $\varepsilon_0>0$, що для будь-якого додатного n_0 знайдеться $B>n_0$ і така точка M, що

$$|S(B,M)|=\left|\frac{1}{(2B)^N}\int_{V_B^M} u_0(\Xi)d\Xi\right|\ge\varepsilon_0,$$

де V_B^M – куб зі стороною B і центром у точці M.

Оскільки фундаментальний розв'язок $Z(t,X;0,0)$ можна записати:

$$Z(t,X;0,0)=t^{-\frac{N_3}{2b}}Z_1\left(\frac{x}{t^{\frac{1}{2b}}},\frac{y_1+x^{(1)}t}{t^{\frac{2b+1}{2b}}},\left(y_2+y_1^{(2)}t+\frac{x^{(2)}t^2}{2}\right)t^{-\frac{4b+1}{2b}},\right.$$

$$\left.\left(y_3+y_2^{(3)}t+y_1^{(3)}\frac{t}{2}+\frac{x^{(3)}t^3}{6}\right)t^{-\frac{6b+1}{2b}}\right),$$

де Z_1 – ціла функція вказаних аргументів при $t>0$, і

$$\int_{R^N} Z(t,X;0,0)dX=\int_{R^N} Z_1(A)dA=1,$$

$$\int_{R^N} Z_1(A)dA=\int_{V_{B^*}} Z_1(A)dA+\int_{R^N-V_{B^*}} Z_1(A)dA,$$

V_{B^*} – куб зі стороною B^*, що

$$\int_{V_{B^*}} Z_1(A)dA<\frac{\varepsilon_0}{4},\quad \int_{R^N-V_{B^*}} Z_1(A)dA\ge 1-\frac{\varepsilon_0}{4}.$$

Після відповідної заміни змінних інтеграл Пуассона запишеться у вигляді:

$$u(t,X)=\int_{V_{B^*}} Z_1(A)\times\times u_0\left(x+\alpha t^{\frac{1}{2b}},\beta_1 t^{\frac{2b+1}{2b}}+y_1+x^{(1)}t,\beta_2 t^{\frac{4b+1}{2b}}+y_2+\right.$$

$$\left.+y_1^{(2)}t+\frac{x^{(1)}t^2}{2},\beta_3 t^{\frac{6b+1}{2b}}+y_3+y_2^{(3)}t+\frac{y_1^{(3)}t^2}{2}+\frac{x^{(3)}t^3}{6}\right)dA+$$

$$+\int_{R^N-V_{B^*}} Z_1(A)u_0\left(x+\alpha t^{\frac{1}{2b}},\beta_1 t^{\frac{2b+1}{2b}}+y_2+x^{(1)}t,\beta_2 t^{\frac{4b+1}{2b}}+y_2+y_1^{(2)}t+\frac{x^{(2)}t^2}{2},\right.$$

$$\left.\beta_3 t^{\frac{6b+1}{2b}}+y_3+y_2^{(3)}t+y_1^{(3)}\frac{t^2}{2}+\frac{x^{(3)}t^3}{6}\right)dA=\mathrm{I}_1+\mathrm{I}_2.$$

Для простоти будемо вважати, що $|u_0(X)|\le 1$, а B^* вибрано так, що

$$|\mathrm{I}_1|\le\frac{\varepsilon_0}{4}.$$

Візьмемо послідовність $n_0^{(\kappa)}\to\infty$, за нею знайдемо послідовності $B_{(\kappa)}\to\infty$ і $\mathrm{M}_{(\kappa)}$ такі, що $S(B_{(\kappa)},\mathrm{M}_{(\kappa)})\ge\varepsilon_0$, визначимо тепер послідовність

$$t_{(\kappa)}=\left(\frac{\varepsilon_0}{8NB^*}B_{(\kappa)}\right)^{2b}.$$

Розглянемо

$$\left|\frac{1}{\left(2B_{(\kappa)}\right)^N}\int\limits_{V_{B_{(\kappa)}}^{M_{(\kappa)}}} u(t_{(\kappa)},X)dX\right| \geq \int\limits_{V_{R^*}} Z_1(A)dAS(B_{(\kappa)},M_{(\kappa)}) - \int\limits_{V_{R^*}} Z_1(A)dA \times$$

$$\times\left|\frac{1}{\left(2B_{(\kappa)}\right)^N}\left[\int\limits_{V_{B_{(\kappa)}}^{M_{(\kappa)}}} u_0\left(x + at^{\frac{1}{2b}}, y_1 + x^{(1)}t + \beta_1 t^{\frac{2b+1}{2b}}, y_2 + y_1^{(2)}t + \frac{x^{(2)}t^2}{2} + \beta_2 t^{\frac{4b+1}{2b}},\right.\right.\right.$$

$$\left.\left.\left. y_2^{(3)}t + \frac{y_1^{(3)}t}{2} + \frac{x^{(3)}t^3}{6} + \beta_3 t^{\frac{6b+1}{2b}}\right)dX - \int\limits_{V_{B_{(\kappa)}}^{M_{(\kappa)}}} u_0(X)dX\right]\right| - \frac{1}{\left(2B_{(\kappa)}\right)^N}\times$$

$$\times\int\limits_{V_{B_{(\kappa)}}^{M_{(\kappa)}}} \left|\mathrm{I}_2\right| \geq \frac{\varepsilon_0}{4}\left(1 - \frac{\varepsilon_0}{4}\right) - \frac{\varepsilon_0}{4} - \frac{\varepsilon_0}{4} \geq \frac{\varepsilon_0}{4}.$$

З цієї нерівності випливає, що в кожному кубі $V_{B_{(\kappa)}}^{M_{(\kappa)}}$ є хоч одна точка $X_{(\kappa)}$, в якій $u(t_{(\kappa)}, X_{(\kappa)}) \geq \frac{\varepsilon_0}{4}$, а $t_{(\kappa)} \to +\infty$, що суперечить рівномірній збіжності.

Теорема 3 доведена.

Зауваження. При $n = m_1$, $m_2 = m_3 = 0$ одержимо результати [2].

1. Малицкая А.П., Репников В.Д., Эйдельман С.Д. О стабилизации решений задачи Коши для уравнения диффузии с инерцией // Труды НИИМ ВГУ. – Воронеж, 1972. – Вып.V – С.86–92.
2. Эйдельман С.Д., Малицкая А.П. О фундаментальных решениях и стабилизации решения задачи Коши для одного класса вырождающихся параболических уравнений // Дифференциальные уравнения. – 1976. – Т.XI. – С.1316–1330.
3. Малицька Г.П. Побудова фундаментального розв'язку задачі Коші для рівняння дифузії із змінною інерцією // Мат. методи і фіз.-мех. поля. – 1999. – Т.42. – №3. – С.56–60.
4. Малицька Г.П. Про структуру фундаментального розв'язку задачі Коші для еліптико-параболічних рівнянь, що узагальнюють рівняння дифузії з інерцією // Вісник Львівського національного університету. – 2000. – №411. – С.211–227.

In this paper we consider the stabilization of Poisson's integral Cauchy problem for Kolmogorov's equations that are three groups of variables with degeneration of parabolical equations.

***Key words:** fundamental solution, ultraparabolic equation, Cauchy problem.*

УДК 517.948

ББК 22.161.67

Б.В. Василишин, О.М. Голубчак, М.І. Копач, Б.А. Шувар

ІНТЕГРАЛЬНІ НЕРІВНОСТІ ТИПУ ВОЛЬТЕРРА З БАГАТЬМА НЕЗАЛЕЖНИМИ ЗМІННИМИ

Для інтегральних рівнянь типу Вольтерра з багатьма незалежними змінними доведено нові теореми про оцінки розв'язків.

***Ключові слова:** інтегральні нерівності, диференціальні нерівності, оцінка розв'язку, N-вимірний аналог.*

Теореми про диференціальні, інтегральні та інші класи операторних нерівностей мають широке застосування як у якісній, так і в кількісній теорії диференціальних рівнянь. У даній статті одержано деякі результати, які узагальнюють відомі теореми Гронуола, Біхарі, Вендрофа та деякі інші теореми про інтегральні нерівності. Вони близькі до відповідних результатів з [1] (див. [1, §20, 21]) і деколи теж є новими і для $N = 1$. Зазначимо, що подані твердження не